

УДК: 1(075)8

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ПРОЕКТУВАННЯ»

Бутченко Т.І. (м. Запоріжжя)

Анотації

У статті аналізується зміст поняття «проекткування». Проекткування есплікується як форма творчого цілепокладання, що забезпечує єдність теорії та практики, актуального та потенційного, сучасного і майбутнього. Досліджується вплив матеріальних, соціально-політичних і світоглядно-духовних факторів на характер проектувальної діяльності.

The content of the “projecting” concept is analyzed in the article. Projecting is explained as the form of creative aim making that provides the unity of theory and practice, actual and potential, presence and future. The influence of material, social-political and outlook-mental factors on character of projecting activity is investigated.

Ключові слова

ПРОЕКТУВАННЯ, ТВОРЧЕ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ, ПРАКТИКА, ТЕОРЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ІДЕЯ, РАДИКАЛЬНИЙ КОНСТРУКТИВІЗМ, ПРОЕКТ

Вступ

Соціально-практична актуальність теми статті має два рівні. На світовому вона визначається потребою підвищувати культуру проектування, забезпечувати її відповідність тим глобальним проблемам сучасності, від вирішення яких залежить майбутнє людства. В епоху атомної енергії і глобалізації ціна наслідків стихійного розвитку виявляється дуже високою, зумовлюючи техногенні катастрофи, війни, тривалі соціальні, економічні і політичні кризи. На вітчизняному, національному рівні інтерес до проектування продиктований, насамперед, слабкістю проектувальної основи прийняття державно-політичних рішень, програмування та планування суспільного розвитку. Крім того, гостро відчувається нерозвиненість проектувальної складової самоорганізації громадянського життя, низький ступінь поширення серед населення сукупності знань і вмінь визначення стратегічних і тактичних загальнозначущих завдань, конструювання засобів їх розв'язання.

Мета статті – наблизитися до зняття цієї проблеми та дати поняттю «проекткування» більш адекватне визначення, що врахує всезагальний діалектичний взаємозв'язок всіх форм духовного знання та досвіду.

Обговорення проблеми

Останні десятиріччя проектувальна тематика активно досліджується під різними кутами у філософії, наукової та інженерно-технічної свідомості [2; 4; 5; 10], соціальної філософії та філософії історії

[1; 7; 8; 13; 16; 18; 19], соціології [12] та ін. Водночас, незважаючи на достатньо глибоку розробку проблеми, до нашого часу зміст поняття «проекування» залишається предметом дискусій, що, зокрема, проявляється в його неоднозначній інтерпретації у провідних філософсько-енциклопедичних виданнях пострадянського періоду. В.М. Розін у виданні «Новая философская энциклопедия» (Москва, 2001 рік) визначає його як «один з основних (поряд із інженерною діяльністю) способів створення техніки та інших виробів і споруд» [14, с.359]. На підставі цього виділяється традиційне, класичне проектування, що належить, насамперед, до інженерно-технічної галузі і відповідає низці принципів (відповідності, завершеності, конструктивної цілісності, здійсненості та ін.). Поширення цих стандартів «на решту різновидів діяльності ускладнено в силу відсутності або недосконалості наукових знань про закономірності функціонування відповідних об'єктів» [14, с.359]. Констатуючи факт експансії проектувальної думки за інженерно-технічні межі, російський філософ підкреслює, що в нових умовах вона істотно змінюється, здобуваючи нетрадиційний, квазіпроекувальний статус. Цьому баченню, зокрема, відповідає висновок, який В.М. Розін зробив у більш пізній публікації про те, що соціального проектування як власне проектування ще не існує, воно і сьогодні знаходиться в стані формування [15, с.25].

Загальна орієнтованість на відтворення «сильного», «справжнього» проектування в цілому імпонує. Слід погодитися з «прив'язкою» самої можливості проектно-конструктивної активності до науково-теоретичних знань. В цьому плані представлений погляд на недовершеність соціального проектування, що ґрунтується на дійсному відставанні розвитку суспільствознавчого знання від природничого. В той же час, на наш погляд, ця відстань перебільшується, а запропоноване визначення імпліцитно закриває шлях розвитку соціальної проективно-конструктивній думці, підводячи до переконань про об'єктивну, сутнісну другосортність, утопічність, нездійсненність проектного осмислення соціальної матерії і в цьому світлі до висновку про те, що технічній науці, інженерії та архітектурі належить виключне право на проектування. С.Б.Савелова у виданні «Всемирная философская энциклопедия» (Москва–Мінськ, 2001 рік) пропонує формулювання «проекування» як діяльності, «під якою розуміється промислення того, що повинно бути» [16, с. 835]. Проектування характеризується ідеальним характером дії та його орієнтованістю на створення (появу) чогось у майбутньому. На думку вченого, саме ці ознаки відрізняють проектування від інших широких типів гуманітарних технологій, наприклад, від дослідження. Тобто, по суті, пропонується широке розуміння поняття «проекування», що певною мірою вказує на його сутнісні ознаки. Але зазначена позиція, на наш погляд, є недостатньо конкретною, що, з одного боку, не дає можливості відрізнити «проекування», наприклад, від створення утопій,

а, з іншого, протистояти експансії радикально-конструктивістського ототожнення проектувальної та теоретичної діяльностей, різноманітним спробам надмірно розширити обсяг поняття «проектування», що фактично дають можливість урівнювати в «проектувальному» статусі такі якісно різні форми духовної активності та її продуктів як міф, релігію, утопію, концепцію, теорію тощо.

Обговорення проблеми

Встановлення такого зв'язку не може означати розчинення специфіки проектувального освоєння суспільного і природного. Йдеться про загальні принципи, що реалізуються за допомогою особливих форм і засобів у різних просторово-часових вимірах матеріального буття. Коріння терміну «проектування» походить від латинського «projectus» – «кинутий уперед». Принаймні до середини ХХ ст. він переважно вживався в техніці, інженерії та архітектурі для позначення особливої діяльності з розробки розрахунків, креслень, макетів, моделей ще не існуючих об'єктів (наприклад, будинків, споруд, машин). У той же час це не значить, що принаймні окремі елементи проектування не використовувалися в інших сферах суспільної життєдіяльності. Аналог цієї ситуації можемо знайти у Ж.Б. Мольєра, персонаж якого протягом тривалого часу і не підозрював, що все життя розмовляв прозою. Так же незалежно від факту усвідомлення, проектувальні потенції присутні в свідомості будь-якої людини та проявляються в її продуктивній творчій діяльності за мірками свободи та оновлення, коли внутрішня самовизначеність людини переважає детермінацію зовнішніх обставин.

Генетична основа проектування – специфічна людська здатність до творчого цілепокладання, тобто спроможності ідеально покласти, конструювати ще не існуючі, нові результати. «Павук робить операції, що нагадують операції ткача, і бджола будовою своїх воскових комірок осоромлює деяких людей-архітекторів. Але і найгірший архітектор від найкращої бджоли з самого початку відрізняється тим, що перш ніж будувати комірку з воску, він вже збудував її у своїй голові. В кінці процесу праці виходить результат, який уже на початку цього процесу мався в уяві людини, тобто ідеально. Людина не тільки змінює форму того, що дано природою; в тому, що дане природою, вона здійснює разом з тим і свою свідому мету, яка як закон визначає спосіб і характер її дій і якій вона повинна підкоряти свою волю» – пише К. Маркс [11, с.176]. У цьому аспекті можна, навіть, говорити про певну міру проективності і штучності наслідків цієї діяльності: засоби праці, мову, соціальні норми та культуру в цілому, що більшою або меншою мірою предметнують певні ідеальні образи, прототипи, забезпечуючи відтворення людини як суб'єкта, долаючи протиріччя між її потребами і світом, знімаючи зовнішню інертність матерії. Проте не слід перебільшувати проектний характер культури, в дійсності зустрічаємо те чи інше співвідношення природного та штучного, стихійного і

врегульованого. Найперше, це зумовлюється тим, що і для найдосконаліших ідеальних образів майбутнього характерна певна міра схематизму, відносності, нездатності охопити всю багатоманітність, всю складність реального світу. Отже, в людській діяльності завжди лишається місце для випадкових, стихійних, непередбачуваних факторів, що можуть значно впливати на її дійсний характер і наслідки. По-друге, на практиці маємо не єдиний проект бажаного майбутнього для людського роду як цілісності, але переважно стихійне переплетення інтересів особистостей, соціальних груп і суспільства, що породжують конкуренцію, а часом конфлікт різних точок зору на майбутнє і, як результат, настання ніким незапланованих наслідків, відмінних від бажань окремих учасників суспільних відношень. Враховуючи це, викликає сумніви доволі широка інтерпретація ролі проектів і проектування в бутті, представлена Ж.П. Сартром у низці праць із філософської антропології. Філософ визначає поняття «проектування» як відношення людини до майбутнього об'єкту, прагнення «викликати до життя те, що «ще не було», рішення «кинути себе» (фр. *me pro-jette*) певною дією до певних цілей. В цьому сенсі будь-яка людська дія – це «проект самого себе до можливого» [17,с.470].

В основі цих поглядів – розділення свідомості на три блоки. Перший («буття-в-собі») об'єднує фактичні обставини виникнення свідомості, що не залежать від неї, а, отже, відносно неї носять випадковий характер. Другий блок свідомості («буття-для-себе») є джерелом здатності людини відриватися від наявного, знімати або «анігілювати» випадковість своєї фактичності через автономне проектування «неіснуючого», трансформуючи його в «конкретну та сингулярну тотальність». Унаслідок цієї проектувальної, інтегруючої місії «буття-для-себе» і народжується третій блок свідомості, позначений поняттям «світ як феномен». Іншими словами, **проектування в цілому справедливо інтерпретується як прояв зв'язку можливого та дійсного, майбутнього і сучасного** і в такому вигляді як неодмінна умова довершення, конституювання цілісності буття особистості в світі. В кінцевому підсумку, за концепцією Ж.П. Сартра, здатність людини проектувати світ і себе є основою її свободи та відповідальності. Водночас, видається, що презентоване розуміння поняття «проектування» не дає змогу відрізнити його від інших форм цілепокладання та ідеальних процесів творення «неіснуючого» (наприклад, уяви та фантазування). На нашу думку, цей недолік є симптоматичним, таким, що впливає з перебільшення проектувальної самостійності «буття-для-себе». Ж.П. Сартр, по суті, виключає «фактичні обставини», а, значить, і закономірності, що з них випливають, із змісту джерела свободи людини. В той же час конструктивна свобода свідомості не безмежна, існують об'єктивні закономірності, що визначають поле здійснимого, за якими творча думка може перетворюватися в пусту фантазію. На противагу цьому виглядає більш

продуктивною інша точка зору, за якою внутрішні проектувальні потенції процедури цілепокладання реалізувалися не відразу і небезпідставно, але протягом тривалого історичного процесу мірою диференціації та якісного розвитку ідеальних форм відображення об'єктивної дійсності. Специфіка ідеального полягає в конструюванні у свідомості людини образів певних предметів відповідно до її потреб, інтересів, цінностей. Зміст цих образів визначається практичною діяльністю людини, і водночас вони здійснюють зворотний детермінуючий вплив на практику. Суперечлива взаємодія, що виникає між цими образами та практикою їх реалізації, виступає джерелом саморозвитку людини та її здатності покладати і реалізовувати поставлені цілі. На початку історичного розвитку цілепокладання знаходилося в майже нероздільній, синкретичній єдності з практичною діяльністю. Матеріалом, з якого конструювалися ідеальні образи можливих форм суспільної організації або засобів праці, виступав, насамперед, практичний, донауковий досвід. Шляхом застосування методу спроб і помилок, тривалої історичної апробації на здійсненність (в такий спосіб, по суті, духовно-практично засвоювалися ти чи інші об'єктивні закономірності) зазначені ідеальні образи вдосконалювалися і набували характеру прототипів, що освячені міфічно-релігійними поясненнями, перетворювалися в канони – узвичаєні, традиційні зразки, норми творчо-конструктивних пошуків у певній сфері діяльності. Проте з часом конструювання ідеальних образів бажаних результатів діяльності поступово починає «звільнюватися» з-під «диктату» матеріально-практичних умов. Цей історичний процес розтягнувся в часі на тисячоліття і, по суті, виражав становлення суб'єктності людини.

Уже на ранніх етапах цілепокладання містило значний потенціал конструктивної або продуктивної уяви, тобто здатності ідеально творити інший штучний світ, що використовує матеріал, який надається природно-історичним середовищем, і в цей же час перевищує його. Першим проявом цієї здатності виступило творення фантастичних міфічних образів. Але поступово людина починає творити здійсненні ідеальні конструкції, що дивовижним чином проривали обрії наявного простору та часу, межі практичного та духовного досвіду. Давні геометричні креслення, математичні розрахунки, астрономічні спостереження, знання анатомії та релігійно-філософські міркування реалізовувалися в монументальних архітектурних спорудах, масштабних агротехнічних системах, видатних творах мистецтва і думки, складних державно-військових організаціях, відшліфованій правовій техніці та ін., що і сьогодні змушує дивуватися рівню конструктивної уяви зодчих, які жили багато тисячоріч тому. В основі цих успіхів лежить становлення здатності конструктивно-теоретично організовувати мисленнєву діяльність, маючи на меті вирішити певну практичну проблему.

Зазначена характеристика вказує на тісний взаємозв'язок

проектувальної та теоретичної діяльності. Виникнення та розвиток останньої є передумовою виділення проектування з практики в окремий відносно самостійний різновид ідеально-конструктивної діяльності. Річ у тім, що теоретичне і проектувальне знання мають спільне генетичне коріння, виростаючи, врешті-решт, з ідеї, яка має подвійну теоретично-проектувальну природу. Таке розуміння відповідає, зокрема, думці П.В. Копніна, який визначав ідею як форму “відображення зовнішнього світу, що включає у себе усвідомлення мети і перспективи його подальшого пізнання та практичного перетворення” [9, с. 234]. Це значить, що в певному плані концептуальна схема обґрунтування, пояснення, розуміння та тлумачення ідеї може трактуватися як особливий проект системи теоретичного знання. Але підкреслимо, що такий збіг не є повним, а поняття проектування та теоретичної діяльності не є синонімами, позначаючи відмінні форми духовного освоєння світу. Проектування виступає формою раціонально-конструктивної організації теоретичних знань із метою вирішення певної практичної проблеми, між тим, головна мета теоретичної діяльності – пізнати закономірності розвитку дійсності, використовуючи проектний досвід для перевірки тих або інших пізнавально-академічних висновків. «Якщо наукова теорія є універсальною формою теоретичного освоєння світу, то проект є універсальною формою його конструювання» – справедливо відзначає С.Б. Кримський [8, с. 139]. Дана теза підтверджується тим, що в дійсності структура проектування не вичерпується лише концептуальним рівнем. Крім розробки концепції артефакту як засобу вирішення проблемної ситуації, вона включає і перцептивний рівень, на якому на підставі синтезу теоретичного та практичного досвіду конструюються конкретні засоби здійснення цієї концепції. У випадку відсутності потрібних ідеально-конструктивних засобів і вмінь втілення концептуальної схеми відбувається її переосмислення, така процедура, як правило, має повторювальний (ітеративний) характер.

Тобто проектування виявляється формою відтворення єдності теорії та практики, забезпечення їх чисельних взаємопереходів. У світлі цього ототожнення понять «теоретична діяльність» і «проектування» може зумовлювати порушення діалектичної єдності теорії та практики. Спостерігаємо це на прикладі філософсько-наукової концепції радикального конструктивізму, яка мала значний академічний резонанс у західних країнах протягом 80-х років, перетворившись на методологічну основу багатьох наукових галузей: у біології – це праці У. Матурани, Ф. Варела, в кібернетиці – Х. фон Ферстера та Е. фон Глазерсфельда, в нейрофізіології – Г. Рота, у психології і психіатрії – П. Ватцлавіка, в соціології – Н. Лумана та П. Бергера. Суть течії – уподібнення життя та пізнання, твердження про конструювання об’єктивної дійсності в процесі мислення, спроба розглядати теоретичну діяльність як свого роду проектування,

конструювання об'єктів наукового дослідження [3; 6; 10]. Позитивною стороною таких поглядів виступає, передусім, підкреслення активності суб'єкта пізнавальної діяльності, що не просто механічно відтворює об'єктивну дійсність, але демонструє здатність до творчо-організуючого освоєння світу та себе самого. Проте у крайніх проявах відбувається абсолютизація цієї точки зору і водночас ігнорується внутрішня, незалежна від волі суб'єкта активність навколишньої реальності. Це проявляється, зокрема, в тому, що основними продуктами теоретичної роботи визнаються не знання, але проекти, конструкції, норми, приписи, критерієм перевірки яких є здійсненність. Між тим умови цієї здійсненності не розкриваються, а значить, процес теоретизування-проекування презентується як процес свавільного перетворення пасивного об'єкту. Проте «... суб'єкт із певними настановами і конструктами свідомості конструює навколишній соціальний світ аж ніяк не навмання, а «б'є по клавішам можливого» – пише Є.М. Князева [10, с.9]. Кажучи по-іншому, теоретичне відображення об'єктивних закономірних зв'язків якогось фрагменту дійсності є умовою здійсненності проектних форм його перетворення, розкриваючи межі проектувально-конструктивної творчості, порушуючи які вона стає утопічною. Тобто знання, не збігаючись із конкретними проектувальними образами, вказують загальні обриси простору проектування. І, водночас, проектувальна діяльність як форма практичного випробовування теоретичних знань сприяє встановленню міри їх істинності, їх адекватності реальності. Власне рівень теоретичного осмислення конкретного аспекту відношення людина – світ суттєво впливає на здатність проектувальника встановлювати свій об'єкт – проблемну ситуацію в певних координатах простору та часу і відповідно конструювати конкретно-історичні засоби її вирішення. **Чим вище рівень теоретичних знань, тим чіткіше усвідомлюється певна проблема і тим більше поліваріантність, багатоманітність можливих шляхів її проектного розв'язання.** Так, успіхи природничої науки у справі встановлення закономірностей природи значно розширюють простір інженерно-технічного проектування, виступають основою його чіткого та ясного конституювання у відносно самостійний різновид діяльності. Між тим, скромніші досягнення суспільствознавчої науки, а також особливості об'єкту проективного осмислення суспільних перетворень (рефлексивність, подвійна суб'єкт-об'єктна природа, мінливість тощо) зумовлюють доволі вузькі горизонти соціального проектування, а нерідко його майже синкретичну злитість із практикою.

Крім теоретичного аспекту, на процес визначення об'єкта проектування впливає весь комплекс матеріально-виробничих, соціально-політичних і світоглядно-духовних факторів. Для усвідомлення проблемної ситуації, що має бути вирішена, вихідне значення мають, передусім, матеріально-виробничі чинники, серед яких

провідну роль відграє потреба щодо звільнення людини з-під влади природної та соціальної стихій. У процесі її задоволення відбувається матеріалізація, опредметнення ідеальних конструкцій як у певних артефактах (господарського, соціального, політичного та духовного значень), так і в засобах реалізації самого конструктивного мислення. Якщо перші впливають на проектування опосередковано, відображаючись у свідомості проектувальника в якості прототипів, то другі виявляються безпосередньою формою проектування. Наприклад, ще в давньоєгипетський період потреба будувати іригаційні споруди, організувати сільсько-господарчі роботи, визначати площу ділянок землі зумовила появу геометрії та відповідних матеріально-технічних засобів розв'язання геометричних проблем: лінійки, циркуля та ін. Стрибок розвитку форм об'єктивації засобів здійснення проєктивно-конструктивної думки був зв'язаний із винаходом письменності, а в подальшому – паперу та друкарства. Завдяки цьому забезпечується міжчасовий зв'язок, створюються передумови для виникнення неосяжної галактики духу. Інша важлива подія – це науково-технічна революція, внаслідок якої частка науково-інформаційної діяльності в структурі матеріального виробництва поступово стає основною, а потреба в проектуванні як формі сполучення теорії та практики все більш відчутною. Крім того, розвиток інформаційно-кібернетичних технологій зумовлює прогресуючу автоматизацію проєктувальних систем, включення до проектування штучного інтелекту, навіть, формуючи потенційну загрозу цілковитого витіснення людського розуму з процесу замислення та конструювання майбутнього. Переходячи до соціально-політичних факторів, відзначимо, що вони відіграють важливу роль, передусім, у формуванні соціального замовлення на розв'язання певної проблеми, в такий спосіб, організуючі і спрямовуючі проєктувальну думку. Режим державного володарювання, рівень освіченості та компетентності політичної еліти значно впливає на тематичний зміст проектування. Зокрема, для авторитаризму в цілому характерно звуження проєктувального простору, через обмеження свободи думки та слова (в плані вільного обрання тем проектування, доступу до інформації та ін.), суворе переслідування порушників установлених рамок. Іноді така здатність концентрувати весь наявний проєктувальний потенціал суспільства в одному напрямку зумовлює створення і реалізацію видатних проєктів (приклад – космічні і військово-промислові досягнення СРСР). В той же час авторитарна модель встановлення пріоритетів, обмежуючи вільний політ думки, може зумовлювати трагічні прорахунки, помилки, що не лише сповільнюють прогрес, а, навіть, відкидають країну назад (наприклад, це стосується недооцінки радянським керівництвом соціального значення розвитку генетичних, кібернетичних, комп'ютерних технологій). Ці недоліки менш властиві демократичному режиму, що, забезпечуючи більшу свободу творчості,

гарантуючи право людини на інформацію, на наш погляд, більшою мірою сприяють розширенню проектувального простору. Водночас він зумовлює і відповідне підвищення ризиків відчуження проектування від реалізації соціально значущих цілей.

На спосіб відображення об'єкту проектування визначально впливають світоглядні настанови, сприйняття часу, цінності та соціокультурні норми конкретної історичної епохи. Так, однією з причин порівняно розсіяного, одиничного характеру проектування в давні часи виступило домінування настроїв фаталізму та пасивності, що проявлялися в міфічно-релігійних уявленнях божественної передзаданості цього світу, циклічного устрою соціального часу. Зумовлюючись відносно низьким ступенем розвиненості засобів праці, а значить майже нероздільною злитістю людини та природи, її підпорядкованістю природним просторово-часовим ритмам, вони, в свою чергу, сприяли консервації існуючих, традиційних форм буття. «Проект соціуму в образі сакралізованого «граду небесного» був канонізований, і світ не підлягав перетворенню ні в цілому, ні в деталях» – відзначає В.Ф. Сидоренко, характеризуючи епоху середньовіччя [18, с. 90]. Революційні зміни способу матеріального виробництва і відповідно світоглядної спрямованості людини починають відбуватися в епоху Відродження, коли розповсюджується лінійне сприйняття часу, проєктивно-перетворювальні настанови стають домінуючими, а провідною цінністю визнається ідеал людини як титану, як творця, який має право і зобов'язаний удосконалювати природу, суспільство і себе. Напевно вершина проектувальної спрямованості людини прийшла на ХХ сторіччя. В цей період на хвилі перетворення науки у виробничу силу здійснюються грандіозні проєкти у всіх провідних сферах життєдіяльності. Деякі з них виявилися вдалими (насамперед, в науково-технічній галузі), а деякі зумовили масштабні екологічні катастрофи та соціальні катаклізми. Якщо перші стимулюють проектувальний оптимізм, то другі зумовлюють розчарування та зневіру в можливості управляти майбутнім. У будь-якому разі в сучасному суспільстві проектування є масовим і професійним заняттям, а сама культура сьогодення все з більшими підставами починає називатися «проектною», оформлюючи особливий простір проектування.

Найважливіша складова цього простору – результати проектувальної діяльності, тобто проєкти – ідеальні моделі функціонування ще не існуючих штучних об'єктів (проєкт як модель) та (або) в сукупності приписів щодо реалізації цих моделей у конкретно-історичних умовах певної епохи (проєкт як припис), що знімають і втілюють особливості проектування (здійсненність, відповідність соціальному замовленню, інтересам і цінностям епохи, конструктивна цілісність, завершеність та ін.). Цей внутрішній зміст виражається за допомогою спеціальної мовно-знакової

системи, наприклад, в формі текстів, схем, розрахунків, моделей, малюнків та ін. Проекти виконують різноманітні функції – гносеологічні (як форма проектного знання), онтологічні (як форма опредметнення певного ідеального образу), комунікативні (як засіб обміну проектною інформацією в часі і просторі). Здійснюючись, вони можуть перетворюватися в прототипи як ідеальну основу повторювального відтворення штучних об'єктів. Нездійсненні ідеальні моделі майбутнього зникають або лишаються в історичній пам'яті у вигляді «утопій».

Висновки

Резюмуючи проведений аналіз, виділимо низку суттєвих ознак, що складають зміст поняття «проекування»:

- форма творчого цілепокладання як ідеальне конструювання ще не існуючого штучного об'єкту;
- конструктивно-теоретична організація нелінійної (поліваріантної) та ітеративної (повторювальної) мисленнєвої діяльності проектувальника;
- провідні засоби реалізації – теоретичні знання (передусім, об'єктивних закономірних відношень певного фрагменту дійсності) і практичний досвід, виражені в знаковій формі;
- об'єктом являється, визначена в просторі і часі, проблемна ситуація, вирішення якої відповідає потребам, інтересам і цінностям певного соціального суб'єкту;
- результатами є здійсненні, завершені та цілісні проекти у вигляді ідеальних моделей нових штучних об'єктів та приписів з їх практичної реалізації в конкретно-історичних умовах.

Ґрунтуючись на цьому, визначимо «проекування» як творчу цілепокладаючу мисленнєву діяльність із конструювання в семіотичній площині здійснених, завершених, цілісних ідеальних моделей функціонування нових штучних об'єктів і приписів з їх втілення в конкретно-історичних умовах визначеного часу та простору на підставі синтезу теоретичних знань і практичного досвіду згідно з потребами, інтересами та цінностями певного соціального суб'єкту.

Перспективу подальших досліджень пов'язуємо з аналізом специфіки соціально-політичного проектування.

Джерела

1. Антонюк Г. А. Социальное проектирование и управление общественным развитием: (Теоретико-методологический аспект). – Мн.: Наука и техника, 1986. – 205с.
2. Балабанов П.И. Методологические проблемы проектировочной деятельности. – Новосибирск: Наука. Сиб. отд-ние, 1990. – 200с.
3. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания. – М.: Медиум, 1995. – 321с.

4. Гаспарский В. Праксеологический анализ проектно-конструкторских разработок: Пер. с польск. – Издательство «Мир», 1978. – 174с.
5. Горохов В.Г., Розин В.М. Введение в философию науки. – М.: ИНФА-М, 1998. – 224с.
6. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня західна філософія науки. Підручник. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2008. – 216с.
7. Кантор К.М. Опыт социально-философского объяснения проектных возможностей дизайна // Вопросы философии. – 1981. - № 11. – С. 84 – 96.
8. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. – К.: Видавник ПАРАПАН, 2003. – 240с.
9. Копнин П.В. Идея // Философская энциклопедия. – М.: “Советская энциклопедия”, 1962. – Т. 2. – С.234–237.
10. Конструктивізм в епістемології і науках о человеку (материалы «круглого стола») // Вопросы философии. – 2008. – С.3 – 37.
11. К. Маркс і Ф. Енгельс. Твори: Пер. з 2-го рос. видання. – К.: Держполітвидав УРСР, 1963. – Т. 23.
12. Лысакова Г.М. Управление социальным проектированием: Автореф. дис... канд. социолог. наук: 22.00.08. – СПб., 2008. – 19с.
13. Муза Д.Е. Проект восточно-христианской цивилизации: концептуальный каркас и культурно-исторический смысл // Ноосфера і цивілізація. – 2008. – Випуск 6 (9). – С. 64 – 77.
14. Розин В.М. Проектирование // Новая философская энциклопедия: В 4 т. – Т. III. 2001. – С. 359 – 360.
15. Розин В.М. Социальное проектирование //Этюды по социальной инженерии: От утопии к организации / Под ред. В.М. Розина. – М.: Эдиториал УРСС, 2002. – С. 15 – 31.
16. Савелова С.Б. Проектирование // Всемирная энциклопедия: Философия. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. – С. 835 – 836.
17. Сартр Ж.П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии: пер. с фр. – М.: Республика, 2000. – 639с.
18. Сидоренко В.Ф. Генезис проектной культуры // Вопросы философии. – 1984. - № 10. – С. 87 – 99.
19. Социальное проектирование в сфере культуры. Прорыв к реальности. – М.: НИИ культуры, 1990. – 432с.

Стаття надійшла 23.04.2009 р.